

Lisamaterjal põhikooli muusikaõpetajale Kristo Käo koostatud 10 kitarritunni läbiviimiseks

Kristo Käo

Koolikitarr.ee 2013



Euroopa Liit
Euroopa Sotsiaalfond



Eesti tuleviku heaks

ELEKTRIKITARR

Vajadus kitarri võimendamise järele tekkis 20. sajandi alguses. Kitarri mängiti džässbändides ja ta ei kostnud puhkpillide vahelt välja. Esimesed katsetused elektrikitarriga jäävad 1920ndatesse, kui heli püüti võimendada mikrofonide abil.

Elektrikitarrri sünniaastaks loetakse 1931. aastat, mil George Beauchamp ja Paul Barth disainisid elektriliselt võimendatud kitarri, millel oli alumiiniumist kere. See pill sai oma kuju tõttu hüüdnimeks Praepann. Tööstuslik tootmine algas 1932 ja firma sai peagi nimeks Rickenbacker. 1936. aastaks oli tootjaid üle kümne ja elektrikitarr kõigile kättesaadav.

1950ndatel sai elektrikitarrist popmuusika tähtsaim instrument ja ei julge arvatagi, milliseks oleks kujunenud kitarri saatus, kui elektrikitarr poleks leiutatud. Samuti oleks raske ette kujutada kümneid muusikastiile, kus elektrikitarril on nii kõlas kui pildis tähtis osa.



Gena valmistatud Stratocaster, omanik Vaiko Epik.

Halvo Liivamäe valmistatud Les Paul, meistri kasutuses.

Selle tõenäoliselt Eesti esimese elektrikitarriga (meister Johannes Hing, 1945) on Emil Laansoo salvestanud kuulsa "Mina ei taha veel magama jääda".

AKUSTILINE KITARR

Kui kitarri kõla võimendab elektri asemel kõlakast, ongi tegemist akustilise kitarriga. Tänapäeval nimetatakse akustiliseks kitarriks metallkeeltega pilli, mis on tegelikult veidi muudetud ehitusega klassikaline kitarr. Metallist keeled ja suurem kõlakast annavad valjema ja teravama heli, mida on paljudes muusikastiilides väga vaja.

Akustiline kitarr võib lisaks olla ka elektriliselt võimendatud. Siis on ta nimeks elektroakustiline kitarr. Tihti on akustilise kitarri kere sisselõige ehk cutaway, mis võimaldab mugavamalt kõrgemates positsioonides mängida.

Kerekujusid on erinevaid, neist



Pillimeister Andrus Hämäläinen ehitab akustilisi kitarre Eesti materjalist.

levinumad on dreadnought, auditorium, grand concert ja jumbo. Topeltkeeltega akustilist kitarri nimetatakse 12-keelseks. Seda ta ju ongi.



Akustiline archtop-kitarr, meister Kuldar Kalluste.

NAILONKEELTEGA KITARR

Nailonist keeli kasutakse eelkõige klassikalisel kitarril, aga on olemas ka nailonkeeltega elektrikitarr. Klassikaline kitarr sellise kujuga, nagu teda tänapäeval tunneme, põhineb 19. sajandil tegutsenud Hispaania pillimeistri Antonio Torrese ideedel, nii et on elektrikitarrist ainult pool sajandit vanem. Kitarri ajalugu on siiski pikem: klassikalise kitarri eelkäijad olid romantiline kitarr, barokk-kitarr, renessansskitarr ja vihuela.

Muide, nailonkeel leiutati alles 1940ndate lõpus ja see jõudis tootmisse 1950ndatel. Varem tehti keeli naturaalsest materjalidest, näiteks lamba sisikonnast. Praegusel ajal kasutatakse nailoni kõrval ka muid sünteetilisi kiude. Igal juhul on nende keelte pinge metallkeelte omast tunduvalt väiksem ja seepärast ei tohi nailonkeeltega kitarrile kunagi metallist keeli paigaldada.



Peale klassikalise muusika kasutatakse seda pillitüüpi ka džässis, latiinomuusikas, flamenkos, rahvamuusikas ja muidugi kitarri õppimisel. Ilmselt suurem osa Hispaaniast ja Brasiiliast mängib samuti nailonkeeltega kitarre.

VÕIMENDI

Elektrikitarr teeb ilma elektrita väga vaikset häält ja signaali võimendamiseks ongi tarvis võimendit. Võimendi omakorda saadab võimendatud signaali kõlarisse, et me seda kuuleksime. Üsna loogiline, et ka esimesed võimendid pärinevad 1930ndatest, ajast, mil elektrikitarr loodi. Siiski on võimendite ajalugu pikem, sest võimendada saab ju muudki peale kitarr. Näiteks raadiosignaali.

Kui oled kunagi vana lampraadio sisse piilunud, siis kujutad umbes ette, milline näeb välja üks klassikaline lampvõimendi. Mugavuse mõttes hakati ehitama kohvervõimendeid, kus oli kohe ka kõlar sees. Kuid eraldi võimendi ja kõlari kasutamine pole kuhugi kadunud. Seda enam, et võimendit võib nüüd asendada arvuti, kuid kõlarit läheb ju ikka vaja.

Elektrikitarril kõlale iseloomulik kärin on võimalik just tänu võimendile. Asi on lihtne: lampvõimendi tuleb keerata nii valjuks, et see enam puhast heli edastada ei suuda ja hakkab seda moonutama. Selliselt avastatud 'distortion' on paljude muusikastiilide aluseks.



Foto: Siret Roots



Kaido Kasaku ehitatud ROMU lampvõimendid on Soomes väga hinnatud.

BASSKITARR

Basskitarri ajalugu algab elektrikitarriga sarnaselt 1930ndatel aastatel. Algselt oli tegemist muudetud kujuga kontrabassiga, millel olid astmetraadid ja mida sai kitarriasendis mängida. Lihtsam transportida, vähem probleeme häälestusega – nii arvas muusik ja leiutaja Paul Tutmarc, kes esimese basskitarri ehitas.

1950ndatel sai basskitarr tänu Leo Fenderile laialt kättesaadavaks ja võttis koha sisse džäss- ning rokkbändides. Kuna algseks eeskujuks oli kontrabass, sai keelte arvuks 4. See on praeguseni tavaline, aga toodetakse ka 5- ning 6-keelseid basse, nii astmetraatidega kui ka ilma.

Basskitarri häälestus on tavalisest kitarrist oktaavi võrra madalam, aga noodid asuvad ikka samades kohtades, nii et kui käsi ulatab ja basskitarr on käepärast, oskad ka selle pilliga üht-teist ette võtta.



SLAID (ingl k 'SLIDE')

Kitarrile paigaldatud astmetraadid määravad, milliseid noote me mängida saame. Siiski on vahel vaja mängida ka neid noote, mis jäävad astmetraatide vahele. Tehnikaid on mitu, üks võimalus on kasutada metallist (või portselanist või klaasist) toru, mille mängija sõrme otsa paneb ja sellega keelt puudutab. Astmetraadi vastu keelt sellise tehnika puhul ei vajutata, helikõrguse määrab toru ja keele kokkupuutepunkt. Slaidi on vaja nii bluusis kui rokis.



MEDIAATOR ehk MEDIKAS (ingl k 'PICK')

Esimese plastist medika tootis aastal 1922 firma D'Andrea Picks. Medikas on abivahend keele tõmbamiseks ja medikaid kasutatakse pea kõigi kitarritüüpide puhul. Kas mängida sõrmede või medikaga, oleneb muusikastiilist ja mängija oskustest. Medikaid on erineva paksusega ja algajad kasutavad pigem õhukesi (0,38–0,8 mm). Hea solo-sound'i jaoks on aga vaja paksemat (1–3 mm). Medikaid on peale plasti ka puust, kivist, metallist, luust, klaasist ja pangakaardist. Erinevaid kujusid on sadu.

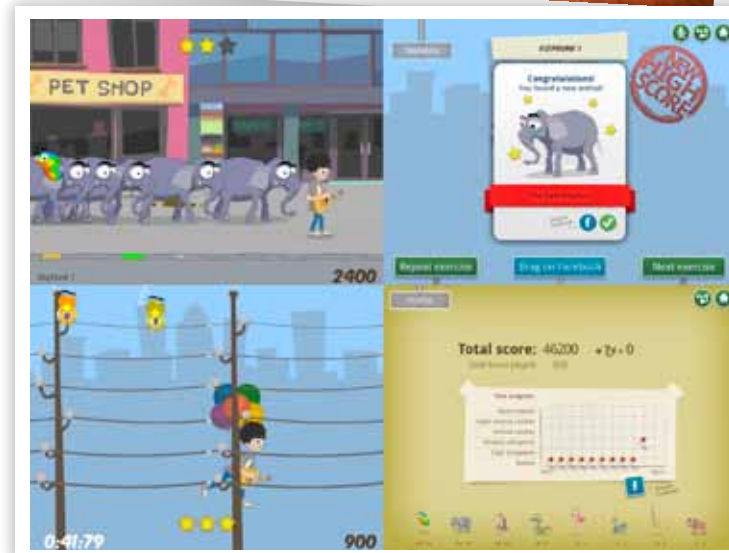
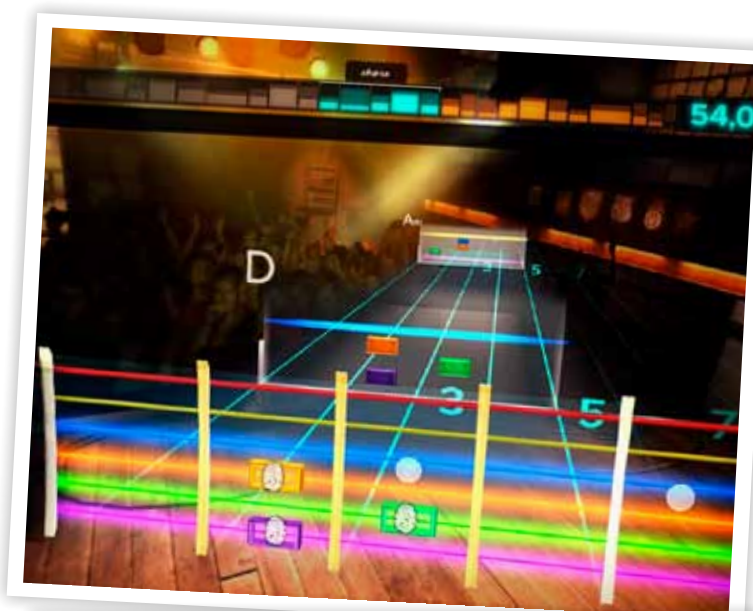


ÕPPEMÄNGUD

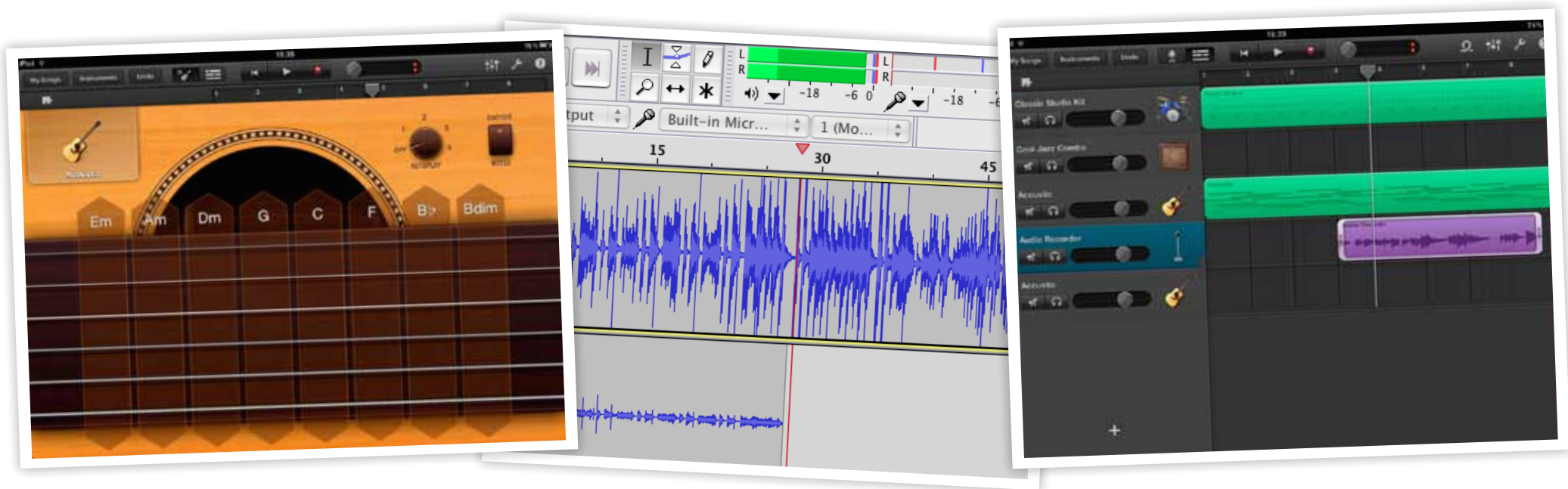
Veel mõni aasta tagasi oli kõige levinum kitarriteemaline otsingufraas Google'is "**Guitar Hero**". Tegemist oli videomänguga, kus abivahendiks kitarrisarnane konsool. Nüüd on aeg edasi läinud ja praegune analoog on "**Rocksmith**", kus saad mängida juba päris kitarriga.

"**Rocksmith**" pole veel jõudnud üle maailma levida, aga Soome ettevõttel Ovelin on juba kasutusel veelgi uuem tehnoloogia, mis võimaldab õppemänge mängida ka ilma juhtmeta – selleks sobib tavaline akustiline kitarr. Nende esimene mäng on iPadile mõeldud "**WildChords**" ja 2012 tuli välja ka arvutimäng "**GuitarBots**". Ovelini mängud arvestavad varasematest mängudest märksa paremini ka hariduslikke eesmärgi.

Õppemängud ei saa küll asendada teisi õppematerjale (sest ei võimalda mängijal oma käsi vaadata ja seavad eesmärgiks iga hinna eest õige noodi mängimise), aga on heaks täienduseks ning lasevad sul oma oskusi proovile panna ja teistega võrrelda. Nii et kui juba mängida, siis ikka kitarrimänge :)



SALVESTUSPROGRAMMID



Enda kitarrimängu salvestamine on mitmes mõttes kasulik: esiteks saad teada, kuidas su mäng tegelikult kõlab ja võid parandada vead, mida muidu tähele ei pane. Näiteks tempovigadele on ilma päris raske jälile saada. Teiseks annab salvestamine võimaluse oma arengut ajas jälgida. Pillimängu oskus tuleb aeglaselt ja nii võib vahel tekkida tüdimus ja kahtlus, kas üldse oled midagi õppinud. Siis on hea kuulata mõnd vana salvestust ja märkad kohe, et oled arenenud :)

Tasuta (ja sellegipoolest väga head) salvestusprogrammid on **Audacity** (mitmele opsüsteemile) ja **Garage Band** (ainult OS X-ile ja iOS-ile). Mõlemad võimaldavad salvestada lõputu arvu pille. Võid mitu korda üle mängida ja niimoodi üksi bändi teha. Vajad vaid korralikku helikaarti ja mikrofoni. Elektrikitarril pole ehk mikrofoni vajagi. Kuidas kitarr arvutiga ühendada, saad lugeda järgmise tunni lõpust.

KUIDAS ÜHENDADA KITARR ARVUTI, TELEFONI VÕI IPADIGA

Kui sul on iPhone või iPad, saad neid kasutada nii võimendi, efektiprotsessori kui salvestajana. Garage Bandil on iPadi versioon ning erinevaid võimendisimulaatoreid on ka iPhone'il. Küsimus on vaid selles, kuidas elektrikitarr nendega ühendada.

Odavamad võimalused on **iRig** ja **Peavey AmpKit**. Need on pisikesed plastist jupikesed, mille üks ots läheb kõrvaklappide väljundisse ja teine kitarrisse. Kolmandast august tulevad välja klapid ja saadki üsna kvaliteetse heli. Kallim lahendus on näiteks **Alesis** dokk, mis ühendub iPadiga.

Akustilist pilli ja laulu võid vabalt ka iPadi või iPhone'i mikrofoni salvestada. iPadiga on terveid plaate tehtud, näiteks Gorillaze "The Fall".

Arvuti ja kitarr ühendamiseks on vaja välist helikaarti. Umbes 100 euro eest saad kaardi, millest peaks mõneks ajaks piisama. Koduste vahenditega salvestamine on praegu nii tavaline, et pigem on erand see, kui keegi läheb stuudiosse midagi tegema. Katseta kindlasti.



Eesti noored kitarristid

Kristo Käo

Koolikitarr.ee 2013



Euroopa Liit
Euroopa Sotsiaalfond



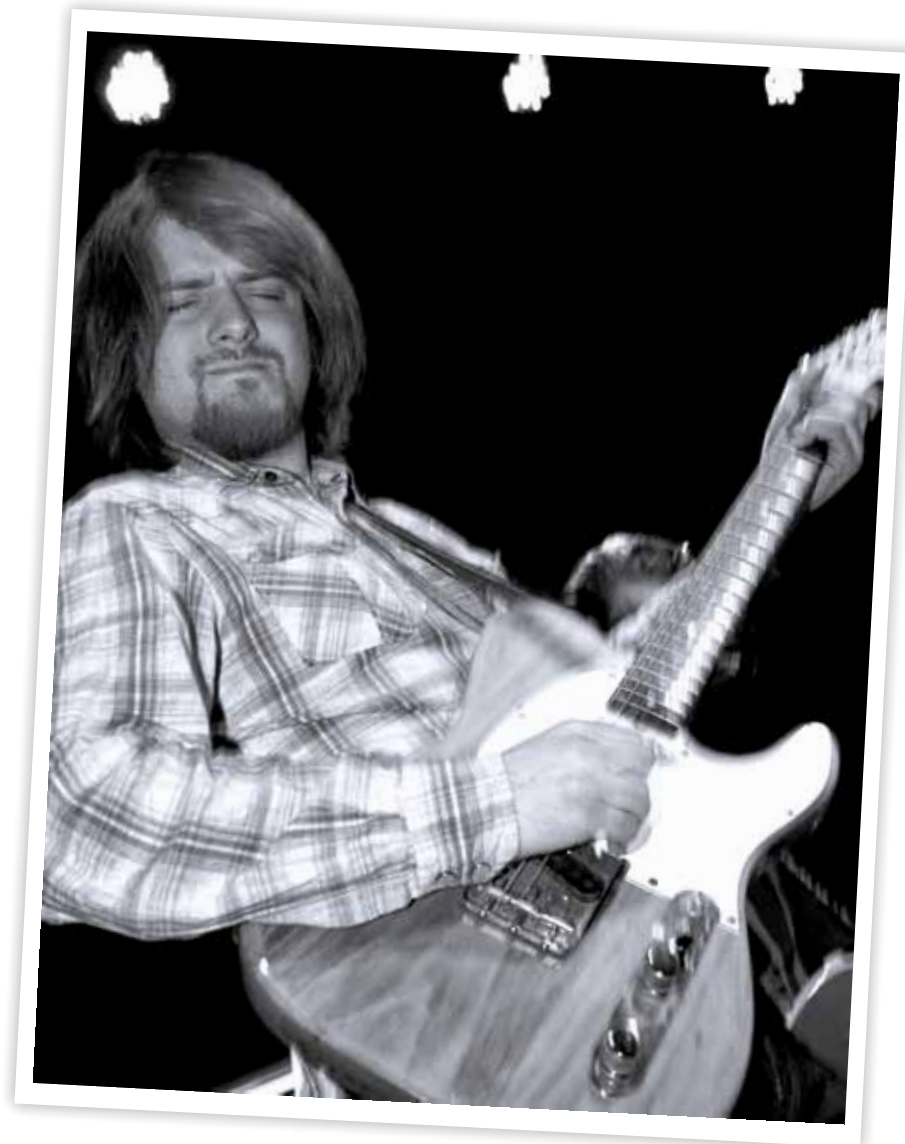
Eesti tuleviku heaks

KITARRIGA MUUSIKUD I LAUR JOAMETS

Laur Joamets: "Mind pandi 5-aastaselt klaverit õppima. Ühes klassiruumis oli kapi otsas väike tšello ja see meenutas kitarri. Mõtlesin, et kitarri nii noortele nagunii ei õpetata, aga tšello oli natuke selle sarnane. Käisin emale niikaua peale, kuni ta ütles, et olgu, lähed tšellot õppima. Kolm aastat õppisin seda pilli.

Mind häiris see, kuidas väikestele lastele õpetati, et lugu algab siit ja lõppeb siin, ja sa pead mängima neid ja neid noote. Alati, kui oli perekondlik kokkusaamine – mul on muusikasuguvõsa –, siis võeti pillid kätte ja hakati jämmima. Mul ei olnud mingeid teadmisi, kuidas ma saaksin tšelloga sama teha. Aga kitarri kohta sain õnneks järjest rohkem teada. Isa seletas mulle bluusiringi ja pentatoonika ära, paar rock'n'roll'i käiku ka, ja siis ma juba tundsin, et ohoo! – ma saan ise pilliga mõelda ja midagi teha.

Katkend ajakirjas KITARR ilmunud artiklist (www.kitarr.ee)



KITARRIGA MUUSIKUD II

JORMA PUUSAAG

Jorma Puusaag: "Igal suvel käisime Hiiumaal vanavanemate juures ja vanaemal oli ahju otsas kitarr. See oli vana 7-keelne, millel oli alles ainult 4 keelt – minu onu kitarr. Maale jõudes võtsin esimese asjana kitarriga ahju otsast alla ja hakkasin sellega märatsema – plõnnisin keeli ja karjusin laulda. Uksed pandi igatahes kinni, seda ei tahtud väga kuulda.

Pärast mitut poistekoori ja eraõpetajat uurisime võimalust õppida kitarr kodu lähedal muusikakeskkoolis. Öeldi, et kui leiame õpetaja ja ma teen eksamid ära, siis on võimalik avada kitarreriala. Käisimegi emaga Heiki Mätliku juures, kes küsis, et kas olen ikka kindel, et tahan pilli mängida, ja kas olen nõus selle nimel ka tööd tegema ning mitu tundi päevas harjutama. Vastasin, et jah, muidugi."

Katkend ajakirjas KITARR ilmunud artiklist (www.kitarr.ee)



KITARRIGA MUUSIKUD III

INDREK KRUUSIMAA

Indrek Kruusimaa: "Muidu olin spordipoiss, aga pinginaaber hakkas äkki kitarril õppima. Ma ei teadnud, mis see kitarr üldse on – läksin tema juurde, ta mängis mingit prelüüdi ja mul käis plaks kohe ära. See oli mingi suvaline lugu, aga just see kitarril kõla... See oli millalgi keskkoolis.

Siis hakkasin vanemaid pinnima, et pilli saada. Teine plaks käis siis, kui sama sõbraga bändi tegime ja kodus kassettmagnetofoniga salvestasime. Sõber karjus järsku: "Soolo!", aga esimest korda lindistasin – ma ei teadnud, mis see soolo ongi. Ähmi täis, virutasin midagi ära ja pärast kuulates mõtlesin, et see on ju veel ägedam, kui selle loo originaal, mida mängisime. Siis ma sain aru, et ju siis seda teed läheb see elu... :) Ja kui siis veel mingit udust Paco De Lucia videot nägin, püüdsin ise ka midagi sarnast mängima hakata."

Katkend ajakirjas KITARR ilmunud artiklist (www.kitarr.ee)



TARVO VALM

Tarvo Valm: "Vanaisa meenutas alati rõõmuga lugu, kuidas ma nende juurde sisse astudes viskusin esimese asjana voodi alla ja tõin pin-pini välja. See oli üks eestiaegne akustiline kitarr, mille keeli ei jõudnud isegi täiskasvanud alla vajutada. Hiljem muutus asi veelgi vägevamaks, kui keldrist toodi välja isetehtud elektrikitarr. Õnneks saadi enne jaole, kui ma juhet voluvõrku torgata tahtsin – lapseloogika kohaselt oli elektrikitarrile kindlasti elektrit sisse vaja.

Õnneks algas minu muusikutee bändi koosseisus üsna varakult ja praeguseks on asjalood palju helgemad. Nii mõnigi kitarrikeel on tohutus live'i-hoos purunenud. Kahjuks on Eestis paljud kitarrihuvilised jäänud nobenäppudeks vaid oma kodumiljööös ning üldsus ei tea neist midagi. Seevastu minul avanes kohe võimalus bändiga liituda ja omaloominguga tegelema hakata."

Katkend ajakirjas KITARR ilmunud artiklist (www.kitarr.ee)



KITARRIGA MUUSIKUD V ANDRE MAAKER

Andre Maaker: “Mäletan, et kunagi ilmus ajalehes Meie Meel kitarrinurk, kus jagati näpunäiteid ja harjutusi. Mina siis veel kitarr ei õppinud, aga kodus vennal oli pill juba olemas, nii et mõnikord võtsin kätte ja proovisin mõnda “duuri”. Seal Meie Meeles vaatasid mingisugused täpid vastu, mis näitasid sõrmestusi, aga mina seda ei teadnud ja pusisin tükk aega, enne kui aru hakkasin saama, et seal on tähistatud keeled ja et täpid näitavad neid kohti, kuhu sõrmed tuleb asetada jne.

Ja kui ma siis juhuslikult aru sain, kuidas need täpid tuleb kitarrikaelale “kanda”, oli rõõm suur! Vähe sellest – esimene täpistik, mille lahti muukisin, oli bluusilaad! Kas saab ühele 13-aastasele poisile olla paremat laadi!”



Andre Maaker oma 7-keelse nailonkeeltega kitarriga.

KITARRIGA MUUSIKUD VI ANDRES ROOTS

Andres Roots: “Mina võtsin isa nailonkeelse esimest korda kätte 1990. aastal AC/DC loo “The Razor’s Edge” ajal ja paar aastat hiljem sattusin Pärnus John Hammondi kontserdile, kes mängis slaidiga Dobrot. See oli minu jaoks see ohoo-moment, mil maailm muutus lõpmata helgeks ja värviküllaseks. Mingist kuulsusest mul küll ei olnud mahti mõelda, ma tahtsin samamoodi mängima õppida! Siiamaani tahan.

Minu kodupublik on Tartu publik, kellest osa on käinud mind kuulamas pea 15 aastat. Kui väljaspool mõnel suurel üritusel katsud mitte riske võtta ja minna kindla peale, siis kodus seda varianti ei ole – kui mõni lugu kõlab täna samamoodi kui kuu aega tagasi, siis on see sohk, nii et parem teha huvitavaid vigu kui mängida igavalt õigesti!”

Katkend ajakirjas KITARR ilmunud artiklist (www.kitarr.ee)



Foto: Leif Laaksonen

KITARRIGA MUUSIKUD VII TANEL PADAR

Tanel Padar: "Ma arvan, et olin ehk 16, kui kitarri juurde jõudsin. Selleks ajaks olin mänginud torupilli, kontrabassi, klarnetit, saksofoni ja parmupilli – põhimõtteliselt igasuguseid asju, mis kätte juhtusid. Aga ühegi teise instrumendi vastu mul sellist huvi ei tekkinud nagu kitarri vastu.

Mul pole olnud ühtegi õpikut ega õpetajat, kõik tuli puhtalt tahtejõuga. Avastasin akorde, aga kõige suurem avastus oli see, kuidas pill lõpuks häälde saada! Alguses tinistasin niisama ja üritasin mingeid lugusid mängida, aga kui lõpuks pilli häälde sain, siis ei jäänud vanadest akordidest enam midagi alles. Avastamisrõõmu on tänase päevani."

Katkend ajakirjas KITARR ilmunud artiklist (www.kitarr.ee)



KITARRIGA MUUSIKUD VIII

VILLU TAMME

Villu Tamme: "Ma ei ole kunagi tegelenud tõsise kitarriharjutamisega, et mängin heliredeleid ja treenin eri tehnikaid. Kunagi klassivend näitas mulle a-molli, G-duuri ja "rokiduuri" (nii nimetati power chord'e) ning "Smoke on the Water" rifi kätte ja hakkasingi kohe ise lugusid välja mõtlema. Ma pole kunagi sallinud trenne ega drille, tahan kohe asja kallale asuda.

Eks plönnimise ja lugude tegemise käigus olen jooksvalt midagi ka selgeks saanud. 80ndatel oli mul uute lugude väljamõtlemine igapäevane tegevus, samuti tegime bändiga peaaegu iga nädal proovi. Tollal oligi mul mängimine talutavalt käpas. Tänapäevani mängin sisuliselt vanast rasvast, hulga kohmakamalt küll, aga üldiselt on see nagu jalgrattasõit. Kui ma ka kümme aastat pilli ei puutuks, oskaksin ikka samamoodi mängida."

Katkend ajakirjas KITARR ilmunud artiklist (www.kitarr.ee)



KITARRIGA MUUSIKUD IX

VAIKO EPLIK

Vaiko Eplik: "Mis mulle kitarr juures kõige rohkem meeldib, on naeruväärsuseni lõputu võimaluste paljusus. Juba akustilise kitarriga on võimalik nii palju asju teha. Juba see, kas pillil on nailon- või metallkeeled, tähendab kahte eraldi maailma. Lisaks võid sa mängida sõrmede või medikaga, võid panna tehisküüned, mängida slaidiga – jälle täiesti erinevad asjad.

Kõik see saab uue dimensiooni, kui sul kõlaava asemel on helipead ning kitarr küljest tuleb välja juhe. Kas juhe on pistetud Fenderi või Marshalli võimendisse, on paljude jaoks juba kaks eri ookeani. Lisaks on veel efektide maailm, mis on mind täiesti endasse neelanud... Ei ole peaaegu midagi, mida kitarriga teha ei saaks."

Katkend ajakirjas KITARR ilmunud artiklist (www.kitarr.ee)



KITARRIGA MUUSIKUD X SINA

Me õpime koolis nii palju erinevaid asju, kaugushüppest füüsikani ja kudumisest muusikani. Paljude nende asjadega ei puutu me pärast kooli enam kunagi kokku. Kõigist ei saa kaugushüppajaid, füüsikuid ega muusikuid. See aga ei tähenda, et nende asjade õppimisel meie arengus mingit osa ei oleks. Kuigi seda on raske mõõta, on kõik omavahel seotud.

Võta pillimängu nagu üht tavalist oskust. Rattaga sõita oskab igaüks, aga see ei tähenda, et kohe võistlustele peaks minema. Kitarril laulude saatmine on samasugune lihtne ja praktiline oskus, mis ei tähenda, et peaksid professionaalseks muusikuks hakkama. Kui oled veidi mõnd pilli mängida proovinud, kuulad muusikat hiljem juba teistmoodi.

Ja muidugi on igas koolis ka hulk inimesi, kellest saavad just muusikud, kuigi nad praegu seda võibolla veel ei tea. Selles mõttes ongi uute asjade avastamine tähtis – muidu ei saagi teada, mis meeldib või mis hästi välja tuleb.

